

บทที่ ๔

วิเคราะห์พุทธวิธีในการแก้ไขปัญหาคาความรุนแรงของเยาวชนของวัดสบเต็น

พุทธวิธีในการแก้ไขปัญหาคาความรุนแรงของเยาวชนของวัดสบเต็น ได้ใช้หลักปธาน ๔ และหลักธรรมข้ออื่น ๆ ดังนี้

๔.๑ บุรณการพุทธวิธีในการแก้ไขปัญหาคาความรุนแรงของเยาวชนในพื้นที่

การแก้ไขปัญหาคาความรุนแรงด้วยการนำพุทธธรรม เป็นหลักปฏิบัติโดยป้องกันเหตุปัจจัยภายนอก ด้วยความร่วมมือของสมาชิกในสังคม เริ่มจากครอบครัว ชุมชน โรงเรียน ผู้นำท้องถิ่น รวมถึงสื่อสารมวลชน เมื่อเกิดความตระหนักในภัยคือความรุนแรง ที่ทำลายความสงบสุข ทำลายอนาคตของเยาวชนที่เพิ่มความรุนแรงมากขึ้นทุก ๆ วัน ย่อมเป็นหนทางที่จะคลี่คลาย บรรเทาและป้องกันแก้ไขได้ อีกทั้งเร่งปลูกฝังจิตสำนึก คุณธรรมอันเป็นเหตุปัจจัยภายใน ให้เยาวชนและผู้เกี่ยวข้องกับความรุนแรง ทั้งต้นเหตุผู้กระทำให้กำหนดบทลงโทษและปลูกฝังความดีงาม โดยการวางแผนพุทธวิธีในการแก้ไขปัญหาคาความรุนแรงของเยาวชน ด้วยหลักปธาน ๔ (กรอบแนวคิดพุทธวิธี ๒ ป ๒ ร) ได้แก่ ป้องกัน ปรามปราม รักษา เร่งสร้าง และหลักเมตตาตามโนกรรม หลักสามัคคีธรรม หลักปัญญาสัมมาทิฐิ มุ่งมั่นปฏิบัติ แก้ไข พัฒนาด้วยกระบวนการแก้ไขปัญหาคาความรุนแรงของเยาวชนในทุกด้านบูรณาการผ่านกระบวนการดำเนินกิจกรรม ๗ กิจกรรม ส่งเสริมให้มีความรู้ความสามารถมีสมรรถนะอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการหล่อหลอมคุณธรรมจริยธรรม บูรณาการเข้ากับหลักในการดำเนินชีวิตประจำวัน ทั้งทางกาย (กายกรรม) คำพูด (วจีกรรม) ใจ ความคิด (มโนกรรม) ฝึกฝนอบรมด้วยเทคนิควิธีการที่เหมาะสมกับกลุ่มเยาวชนเหล่านั้น มุ่งสร้าง บูรณาการให้เกิดกระบวนการสร้าง และส่งเสริมเหตุปัจจัยภายนอกและภายใน โดยถือหลักอบรมปฏิบัติกาย วาจา ให้ถูกต้องดีงาม อบรมจิตให้สงบมั่นคง และให้ความสำคัญยกย่องส่งเสริมกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดปัญญา รู้กระจ่างชัดเจน จนนึกคิดได้ จำแนกแยกแยะ ผิดชอบชั่วดีด้วยตนเองได้ มีทัศนคติที่ดีงามถูกต้อง จนสามารถอบรมตนอย่างผู้มีความคิดสติปัญญา กระบวนการที่ได้ประมวลมานี้มีการผลักดันและขับเคลื่อน นำปฏิบัติอย่างเข้มแข็ง จริงจังและต่อเนื่อง เชื่อมโยงสู่เยาวชนผ่านวัฒนธรรมการสื่อสารมวลชน และระบบการศึกษาอย่างสม่ำเสมอ กระบวนพุทธวิธีจึงน้อมนำปลูกฝังในจิตใจเยาวชนได้ โดยความสำเร็จเกิดขึ้นได้ ด้วยความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในสังคมและบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะพ่อ แม่ ผู้ปกครอง สมาชิกในครอบครัว วัด ชุมชน โรงเรียน ผู้มีหน้าที่อบรม

สั่งสอน ผู้บริหารองค์กรส่วนท้องถิ่น ที่มีกุศลจิตอันเป็นบุญเป็นกุศลร่วมกันสร้างสรรค์เยาวชนบ้าน
สบเตี๊นให้เป็นแบบอย่าง เป็นต้นแบบที่ดีของสังคม นับว่าเป็นเกียรติคุณอย่างสูงยิ่ง

ดังนั้น การใช้พุทธวิธีบูรณาการทั้งการแก้ไข้ปัญหา การลดปัญหา การส่งเสริมพฤติกรรม
ที่พึงประสงค์ การเพิ่มความรักความเข้าใจ ความเป็นกัลยาณมิตร การให้แรงเสริม เช่นปลูกฝังความดี
งาม ชมเชยให้เกิดความสุข ให้การมีส่วนร่วม ปลูกฝังพัฒนากาย วาจา ใจ ด้วยศีล สมาธิ ปัญญา
พร้อมด้วยการขจัดสาเหตุความรุนแรงของเยาวชน ที่ต้องทำควบคู่กันไปด้วยการลดพฤติกรรม
ความรุนแรงให้น้อยลง สร้างความเข้าใจให้มากขึ้น จนสามารถยุติความรุนแรงได้ ปรับเปลี่ยน
พฤติกรรมนำไปสู่การยุติ ละเลิกปัญหาความรุนแรงในเชิงโครงสร้างได้ ด้วยบทบาท หน้าที่ การมี
ส่วนร่วมของทุกฝ่าย พร้อมเพรียงมีความร่วมมือร่วมใจ ทำความเข้าใจกันในแนวทางป้องกัน และ
พัฒนา โดยมีการเสริมแรง คงไว้ซึ่งพฤติกรรมอันพึงประสงค์ และปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมไม่
พึงประสงค์ ด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจ และมีความจริงใจที่จะทุ่มเทปฏิบัติอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการเอาใจใส่
เรื่องการศึกษาและประยุกต์ใช้พุทธวิธีอย่างจริงจัง กระตุ้นทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้มีการตื่นตัว โดยที่
ตระหนักและยึดมั่นว่า ธรรมนั้นย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม ซึ่งผู้ประพฤติธรรมย่อมอยู่เป็นสุข^๑ ด้วย
หลักธรรมและกระบวนการพัฒนาเยาวชน ตามหลักพุทธวิธีไตรสิกขาที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น จะทำให้
เยาวชนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้วยการพัฒนาที่ครบครัน ทั้งด้าน กาย (Body) จิต (Mind) และสังคม
(Society) โดยมีรากฐานทางพระพุทธศาสนาเป็นต้นทุนทางสังคม เป็นการสร้างความสงบสุขที่ยั่งยืน
ฉะนั้น กระบวนการแก้ไข้ปัญหาความรุนแรงของเยาวชน โดยสรุปแล้วจะต้องแก้โดยการพึ่งเทศน์ ร่วม
กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ ปฏิบัติธรรม จะทำให้ตนเองและครอบครัวอบอุ่นมีความสุขสอดคล้องกับ
สมจิตร ใจคำ กล่าวว่า “ถ้าจะแก้ไข้ได้ผลต้องแก้จากภายในจิตใจ เพราะใจเป็นใหญ่เป็นประธาน
แล้วสั่งการสู่พฤติกรรมทางกาย”^๒ ขณะที่ ขฎาพร อุหม่อง ก็ย้ำว่า “ถ้าพ่อแม่ ผู้ปกครองเป็น
แบบอย่างที่ดี ลูกก็ไม่มีปัญหา”^๓

อย่างไรก็ตาม ทุกคนรู้ดีว่าปัญหาคืออะไร สาเหตุของปัญหาความรุนแรงมาจากไหน ต้อง
ขจัดต้องแก้ปัญหานั้นให้ลุ่ลงโดยพุทธวิธี ซึ่งหากได้รับความร่วมมือร่วมใจ ลงมือกระทำอย่างจริงจัง
ประสานใจ ประสานกิจกรรมให้สอดคล้อง กำจัดเหตุของปัญหา ส่งเสริมเหตุปัจจัยที่จะลดความรุนแรง
ส่งเสริมคุณธรรมด้วยกิจกรรมและการปลูกฝังค่านิยม การประพฤติปฏิบัติอย่างจริงจังทุกฝ่าย ย่อม
เป็นวิธีการแก้ไข้ได้ เพราะปัญหาและแนวทางแก้ไข้ทุกสิ่งมีครบองค์ประกอบตามแนวทางอริยสัจ ๔

^๑ ชุ.ชา.ฉก.ก. (ไทย) ๒๗/๖๔/๒๓๙.

^๒ สัมภาษณ์ สมจิตร ใจคำ, เจ้าหน้าที่ฝ่ายอำนวยการ คณะกรรมการสถาบันธรรมาภิวัฒน์, ๒๐
สิงหาคม ๒๕๕๖.

^๓ สัมภาษณ์ ขฎาพร อุหม่อง, เจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงิน คณะกรรมการสถาบันธรรมาภิวัฒน์, ๒๐ สิงหาคม
๒๕๕๖.

และไตรสิกขา ดังที่กล่าวไว้อย่างละเอียดแล้ว สิ่งที่เขาอยู่คือความร่วมมืออย่างมุ่งมั่นตั้งใจของสมาชิกทางสังคม ทุกฝ่ายหากสามารถลงมือกระทำอย่างจริงจังและต่อเนื่องได้ ปัญหาความรุนแรงในสังคมไทยโดยเฉพาะกับเยาวชน ก็จะต้องคลี่คลายและแก้ไขให้อยู่ในระดับที่ควบคุมและน่าพึงพอใจได้อย่างแน่นอน ซึ่งหลังจากผ่านกระบวนการบูรณาการแล้ว ทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่ขึ้นมาชุดหนึ่งเรียกว่า “พุทธวิธีแก้ไขปัญหาความรุนแรงของเยาวชนแบบสบเต็น”

๔.๒ วิเคราะห์พุทธวิธีในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงของเยาวชน

๔.๒.๑ ปัญหา สาเหตุ และผลกระทบความรุนแรง

ปัญหาความรุนแรงทางเพศ ด้านยาเสพติด ด้านการพนัน ด้านอาชญากรรม เหล่านี้ได้มาจากพ่อ แม่ ผู้ปกครอง และเยาวชนบ้านสบเต็น นำมาตีเป็นตัวเลข แล้วนำตัวเลขเหล่านั้นมาแจกแจงเป็นความถี่ เพื่อเป็นการย่นย่อไปอีกโดยเฉพาะปัญหาทั้ง ๔ ด้าน ดังนี้

๑) **ปัญหาความรุนแรงทางเพศ** ที่เกิดขึ้น ได้แก่ ความกดขี่ทางเพศ กดดันทางเพศ การล่วงละเมิดทางเพศ เป็นต้น และจากการวิเคราะห์แบบสอบถามพบว่า ความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นได้มาก คือด้านล่วงละเมิดทางเพศ เป็นปัญหาที่เรื้อรังมานาน มีปัจจัยที่หลากหลายหนุนนำ ได้แก่ ครอบครัวยากจน ไม่ได้รับการอบรมชี้แนะที่ดีจากครอบครัว สภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวย สื่อต่างๆ ได้รับทางโทรศัพท์ อินเทอร์เน็ตเป็นส่วนใหญ่ ที่ยั่วยุในรูปแบบต่าง ๆ ผู้หญิงแต่งกาย สายเดี่ยว กระโปรงสั้น ๆ เพื่อดึงดูดความสนใจ ถือเป็นความรุนแรงทางจิตใจ เนื่องจากขาดการอบรมบ่มเพาะขาดความรัก ความเมตตา แนวโน้มปัญหาในชุมชนที่อาจเกิดขึ้นได้คือรักในวัยเรียน การท้องก่อนแต่ง การทำแท้ง ดัง สุกิจ ไชยยาอ้าย ว่า “ฮู้ หั้น แต่ว่าเขาบ่ใจได้” (รู้ เห็น แต่บอกเขาไม่เชื่อฟัง)^๔

สาเหตุของปัญหาความรุนแรงทางเพศในหมู่บ้านสบเต็น จากการวิเคราะห์แบบสอบถามพบว่า สืบเนื่องมาจากขาดการอบรมบ่มเพาะจากสถาบันต่าง ๆ ใน หมู่บ้าน ขาดความรัก ความเมตตา และความรุนแรงทางเพศที่เกิดขึ้นกับเยาวชนมีจากกลุ่มเพื่อน คนแปลกหน้า/คนต่างถิ่น ดัง อัมพร วงศ์อ้าย ว่า “ถ้าพ่อ แม่ ผู้ปกครองเป็นแบบอย่างที่ดี ลูกคงไม่เกร”^๕ ส่วนผลกระทบ : มีผลกระทบต่อครอบครัว คือ คนในครอบครัวเสียใจ ไม่กล้าออกไปทำงาน รองลงมา ได้แก่ เสียชื่อเสียง ดำเนินินทา ท้องก่อนวัยอันควร รองลงมา ได้แก่ ประชาชนไม่กล้าออกบ้านยามวิกาล ชีวิตเยาวชน

^๔ สัมภาษณ์ สุกิจ ไชยยาอ้าย, เจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงิน คณะกรรมการสถาบันธรรมมาภิวัฒน์, ๓๐ สิงหาคม ๒๕๕๖.

^๕ สัมภาษณ์ อัมพร วงศ์อ้าย, เจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงิน คณะกรรมการสถาบันธรรมมาภิวัฒน์, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๖.

หญิงไม่ปลอดภัย ดัง โสภา สิทธิมา ว่า “ละอ่อนที่ดีคือ บ่าเจือฟิงป่อแม่ กลัวขนาดที่จะเขียนบ่าจบ เพราะอีกกันในวัยเขียน”^๖ (เยาวชนที่ดีไม่เชื่อฟังพ่อแม่ กลัวมากที่จะเรียนไม่จบเพราะรักในวัยเรียน)

๒) ปัญหาความรุนแรงด้านยาเสพติด เยาวชนบ้านสบเตี๊ญ ในอดีตเป็นหมู่บ้านหนึ่งที่ได้รับผลกระทบอย่างหนัก จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติด ชนิดยาไอซ์ รongลงมาคือ ยาบ้า เป็นหมู่บ้านพื้นที่สีแดงอันดับหนึ่งของอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง โดยมีแหล่งสนับสนุนขนาดใหญ่ ทั้งผู้ค้าและผู้เสพยาเสพติดอยู่เป็นจำนวนมาก ทำให้เยาวชนบ้านสบเตี๊ญง่ายต่อการเข้าถึงยาเสพติด ดัง สิทธิศักดิ์ สวนดอก กล่าวว่า “ตั้งแต่เกิดมาถึงบ่าเดี๋ยวนี้อบเคี้ยวต้องยาบ้า”^๗ (ตั้งแต่เกิดมาถึงปัจจุบันไม่เคยยุ่งเกี่ยวกับยาบ้า) สอดคล้องกับ ปุ๊ต แก้วสดีใส ว่า “มันตึงเกินขนาดแต่ ๆ”^๘ (รุนแรงมาก) ส่วน ชนะชัย วราชัยกุล ว่า “เป็นปัญหาหนักอกหนักใจอย่างยิ่ง ในฐานะผู้นำหมู่บ้านต่อมหันตภัยยาเสพติด”^๙

สาเหตุการติดยาเสพติดของเยาวชนบ้านสบเตี๊ญ จากการวิเคราะห์แบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่มาจากการคบเพื่อน ถูกเพื่อนชักชวน ปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาทางครอบครัว ดัง สมจิต ใจคำ กล่าวอ้างว่า “เยาวชนสมัยนี้เชื่อเพื่อนมากกว่าใคร”^{๑๐} ส่วนผลกระทบที่เกิดขึ้นที่ได้รับผลโดยตรง คือทำให้คนในครอบครัวเสียใจ เสียชื่อเสียงวงศ์ตระกูล เพื่อนบ้านรังเกียจ ก่อให้เกิดปัญหากับครอบครัว เสียนาคต เป็นภัยต่อสังคม เป็นโอกาสก่อคดีชิงทรัพย์ ลักทรัพย์มากขึ้น ดัง ชนะชัย วราชัยกุล ว่า “จะทำให้สูญเสียทรัพยากรบุคคลของสังคม”^{๑๑}

๓) ปัญหาความรุนแรงด้านการพนัน จากผลการวิเคราะห์แบบสอบถามที่พบได้ทั่วไปในชุมชน คือ หวย รongลงมา ได้แก่ ไฟ ไฮโล การพนัน ที่เยาวชนทดลอง คือ หวย รongลงมา ได้แก่ บอล การพนันที่นิยมในหมู่เยาวชนทั้งหญิงชายในปัจจุบันคือ การเล่นไฮโล รongลงมา ได้แก่ แหวงฟุตบอล ซึ่งต่างจากสมัยก่อนเล่นเพื่อความสนุกสนาน ดัง ธรรมชัย ยาวุฒิ ว่า “สมัยก่อนไฟกับไฮโล

^๖ สัมภาษณ์ โสภา สิทธิมา, เจ้าหน้าที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์ คณะกรรมการสถาบันธรรมาภิวัฒน์, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๖.

^๗ สัมภาษณ์ สิทธิศักดิ์ สวนดอก, เจ้าหน้าที่ฝ่ายเลขานุการ คณะกรรมการสถาบันธรรมาภิวัฒน์, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๖.

^๘ สัมภาษณ์ ปุ๊ต แก้วสดีใส, บ้านสบเตี๊ญ ต.สบป่าด อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๖.

^๙ สัมภาษณ์ ชนะชัย วราชัยกุล, ผู้ใหญ่บ้านสบเตี๊ญ ต.สบป่าด อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๖.

^{๑๐} สัมภาษณ์ สมจิต ใจคำ, เจ้าหน้าที่ฝ่ายอำนวยการ คณะกรรมการสถาบันธรรมาภิวัฒน์, ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๖.

^{๑๑} สัมภาษณ์ ชนะชัย วราชัยกุล, ผู้ใหญ่บ้านสบเตี๊ญ ต.สบป่าด อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๖.

มันเป็นของมากู้กันเวลามีงานศพ เล่นเอาม่วน เพื่อเป็นกุ้เจ้าภาพ”^{๑๒} (สมัยก่อนไฟกับไฮโลเป็นสิ่งที่มาพร้อมกันเวลามีงานศพ เล่นสนุกสนานเพื่ออยู่เป็นเพื่อนเจ้าภาพงานศพ)

สาเหตุที่กระตุ้นเยาวชนให้เล่นการพนัน คือ เพื่อน รองลงมา ได้แก่ พ่อ แม่ และการลอกเลียนแบบ สื่อต่าง ๆ เกมออนไลน์ ดัง ทิวากร เทียงเกษม ว่า “เพื่อนมีส่วนสำคัญที่โน้มน้าวให้เล่นการพนัน”^{๑๓} ส่วนผลกระทบ : ถ้าเยาวชนติดการพนัน เสี่ยงทรัพย์สิน เสี่ยงสุขภาพจิต มีภาวะซึมเศร้า อารมณ์หงุดหงิดและโมโหง่าย เสี่ยงทรัพยากรของชาติที่กำลังพัฒนา ประกอบปัจจัยชี้พ รองลงมา ได้แก่ มีปัญหาด้านเศรษฐกิจ หลอกลวง ปล้นสดมภ์ เยาวชนที่ลุ่มหลงมัวเมา ในสนใจการเรียน หมดอนาคตที่ดี พ่อแม่ ผู้ปกครองทุกขใจ ดัง สัจจินดา แก้วหน่อ ว่า “เมื่อหมดตัวมีโอกาสที่จะหาเงินในทางที่มีชอบ มีลักขโมย”^{๑๔}

๔) ปัญหาความรุนแรงด้านอาชญากรรม จากผลการวิเคราะห์แบบสอบถามส่วนใหญ่บอกว่าคดีความที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านบ่อ คือ ทำร้ายร่างกาย ทะเลาะวิวาท ลักขโมย ความขัดแย้งกันระหว่างเยาวชน ดัง บัวฮอม สอนดอก กล่าวว่า “ส่วนใหญ่แล้วก็ผิดเถียงกันแต่อาัน” (ส่วนใหญ่แค่ทะเลาะกัน) สาเหตุ มักจะมีสาเหตุมาจากเลียนแบบดารา เกมออนไลน์ รองลงมา เลียนแบบกันเอง ถูกเพื่อนชักชวน ดัง ภาณุวัตร รังกาปน ว่า “แบบอย่างความรุนแรงทางสื่อต่าง ๆ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเยาวชนอย่างยิ่ง”^{๑๕} ส่วนผลกระทบ ทำให้ขาดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินได้ตลอดเวลา เช่น ลักทรัพย์ ปล้น ฆ่า เป็นต้น ได้รับผลโดยตรงทำให้คนในครอบครัว มีความเสียใจ เสียชื่อเสียงวงศ์ตระกูล ถูกเพื่อนบ้านรังเกียจ ดัง สมจิต ใจคำ ว่า “เมื่อมีความต่างพร้อยกับสมาชิกในครอบครัว พ่อ แม่ แทบจะตายทั้งเป็น”^{๑๖}

ดังนั้น ในการที่จะระงับปัญหาความรุนแรงของเยาวชนทั้ง ๔ ด้าน (ด้านความรุนแรงทางเพศ ยาเสพติด การพนัน และอาชญากรรม) ต้องอาศัยพุทธรวิธีตามหลักปธาน ๔ ได้แก่ ป้องกันปราบปราม รักษา เร่งสร้าง ดังนี้

^{๑๒} สัมภาษณ์ ธรรมชัย ยาวุฒิ, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านสบเต็น ต.สบป่าด อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๖.

^{๑๓} สัมภาษณ์ ทิวากร เทียงเกษม, เจ้าหน้าที่ฝ่ายเลขานุการ คณะกรรมการสถาบันธรรมาภิวัฒน์, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๖.

^{๑๔} สัมภาษณ์ สัจจินดา แก้วหน่อ, เจ้าหน้าที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์ คณะกรรมการสถาบันธรรมาภิวัฒน์, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๖.

^{๑๕} สัมภาษณ์ ภาณุวัตร รังกาปน, เจ้าหน้าที่ฝ่ายเลขานุการ คณะกรรมการสถาบันธรรมาภิวัฒน์, ๓๐ สิงหาคม ๒๕๕๖.

^{๑๖} สัมภาษณ์ อัมพร วงศ์อ้าย, เจ้าหน้าที่ฝ่ายเลขานุการ คณะกรรมการสถาบันธรรมาภิวัฒน์, ๓๐ สิงหาคม ๒๕๕๖.

๔.๒.๒ พุทธวิธีในการแก้ไขปัญหาคาความรุนแรงทางเพศ

พุทธวิธีในการแก้ไขปัญหาคาความรุนแรงทางเพศ ต้องป้องกัน : ป้องกันด้วยศีล โดยปรับเปลี่ยนทัศนคติ ค่านิยม ที่ผิด ๆ ให้โอกาสแก้ไขตัวเอง เปลี่ยนสภาพแวดล้อมให้ดีกว่าเดิม เปลี่ยนสังคมที่คบหา เปลี่ยนสภาพความเคยชิน จากประเด็นแก้ไขปัญหาคาความรุนแรงของเยาวชนโดยใช้พุทธวิธี ตามกระบวนการที่พระอาจารย์สาธิต อธิปญโญ ได้ดำเนินการกับโครงการ กิจกรรมทั้งหลาย ณ บ้านสบเตี๊ญ ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ในระดับหนึ่ง หลังจากได้ไปสังเกตการณ์แล้ว สามารถถอดเอาองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นนั้นมาเป็นต้นแบบ (โมเดล) เปรียบได้กับพุทธบริษัท ๔ ซึ่งเป็นโครงสร้างทางสังคมภายในหมู่บ้าน ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา พุทธบริษัท ๔ นี้เอง ถ้าดูในเชิงสังคมปัจจุบันก็เหมือนกับ บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งพุทธวิธีที่ใช้ในหมู่บ้านสบเตี๊ญ เปรียบเสมือนใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เข้าไปเป็นหลักประกันชีวิต สามารถเปรียบได้กับการทำประกันชีวิตไว้กับพุทธบริษัท โดยมีพระพุทธเจ้าเป็นเจ้าของบริษัท การทำประกันชีวิตกับพุทธบริษัทนั้น ได้เชิญชวนเยาวชนทำประกันชีวิต คิดว่าหลายท่านได้ทำประกันชีวิตมาแล้วตั้งแต่เด็ก โดยไม่รู้ตัว ซึ่งข้อสัญญากรรมธรรม์ ในงานวิจัยนี้เรียกว่าศีล ๕ เบียดเบียนเยาวชนสามารถชำระได้โดยปฏิบัติตามหลักศีล ๕ สามารถคุ้มครองชีวิตตลอดไป ได้แก่ ป้องกันความเป็นคนโหดร้ายทารุณ ป้องกันความเป็นคนมือไว ป้องกันความเป็นคนใจเร็ว ป้องกันความเป็นคนพูดปด ป้องกันความเป็นคนหมดสติ ใครเอาไปประพฤติปฏิบัติเป็นหลักประกันชีวิต ไม่ได้ประกันเฉพาะชาตินี้ภพนี้เท่านั้นเป็นหลักประกันไปถึงภพหน้าชาติหน้า ถ้าใครประพฤติปฏิบัติเสมอดั้นเสมอปลายตลอดชีวิต สามารถป้องกันปัญหาคาความรุนแรงทางเพศได้ เพราะเป็นการป้องกันที่ดี สร้างเหตุที่ดีต้องเริ่มจากตัวเยาวชนเองและบุคคลใกล้ชิด พูดในสิ่งที่ดี ดัง อ้าย สุตี กล่าวว่า “อยู่ตั้งวันเฮาบ่เคยไปอู้จู้ไผ”^{๑๗} (ทุกวันผมไม่เคยพูดหยาบคายใคร) ยิ่งกว่านั้น แก้ว ดอนชัย ยังกล่าวยั่วว่า “ในช่วงเข้าพรรษาหรือในวันพระจะไปทำบุญ ฟังเทศน์ ไม่รับประทานเนื้อสัตว์”^{๑๘}

๔.๒.๓ พุทธวิธีในการแก้ไขปัญหาคาความรุนแรงด้านยาเสพติด

พุทธวิธีในการแก้ไขปัญหาคาความรุนแรงด้านยาเสพติด ต้องปราบปราม : ปราบปรามด้วยเบญจธรรมหรือเบญจกัลยาณธรรม : ธรรมอันทำให้ผู้ประพฤติเป็นคนดีงาม ๕ ประการ ได้แก่ เมตตา กรุณา^{๑๙} คือความรัก ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น ปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข และช่วยเหลือเขาให้พ้นทุกข์ การไม่ทำร้ายผู้อื่นนั้นก็นับว่าเป็นคนดีแล้ว แต่ถ้าจะให้ดียิ่งขึ้น ต้องเอื้อเฟื้อช่วยเหลือผู้อื่นด้วยสังคมจึงจะสงบสุขร่มเย็นยิ่ง ๆ ขึ้น สัมมาอาชีวะ^{๒๐} คือ การประกอบสัมมาชีพ หาเลี้ยงชีพโดยสุจริต

^{๑๗} สัมภาษณ์ อ้าย สุตี, ชาวบ้านสบเตี๊ญ ต.สบป่าด อ.แม่เมะ จ.ลำปาง, ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๖.

^{๑๘} สัมภาษณ์ แก้ว ดอนชัย, ชาวบ้านสบเตี๊ญ ต.สบป่าด อ.แม่เมะ จ.ลำปาง, ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๖.

^{๑๙} ชู.เถร. (ไทย) ๒๖/๙๗๙/๕๐๐.

^{๒๐} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๔/๒๑.

เป็นเหตุให้ละเว้นความมั่งง่าย มักได้ ไม่คิดฉกฉวยเอาของผู้อื่น เป็นการส่งเสริมให้เยาวชนรู้จักแสดง
ไมตรีจิตคำนึงถึงศักยภาพขอความเป็นคน จะสามารถกำจัดความบีบคั้นทางจิตใจที่ทะยานอยาก
สามารถควบคุมจิตใจตนเองจากการฉกชิงวิ่งราวทรัพย์สินของผู้อื่น กามสังวร^{๒๑} คือการสำรวมในกาม
ไม่หมกมุ่นอยู่ในกามารมณ์ จนถึงกับทำลายน้ำใจผู้อื่น โดยลวงละเมิด ช่มเหล่งกันทางเพศ สัจจะ คือ
การพูดความจริง มีความซื่อสัตย์ ความจริงใจ พูดจริง ทำจริง ไม่โกหกหลอกลวง ทำลายประโยชน์
ของผู้อื่น พูดตรงไปตรงมา มีเหตุผล ขยันขันแข็งในการทำมาหากิน ย่อมยินดีกับของที่ตนหาได้เอง
ผดุงไว้ซึ่งความยุติธรรม สติสัมปชัญญะ คือความระลึกได้และความรู้ตัว ไม่เลินเล่อ ประมาท สิ่ง
ทำลายสติคือเหล้า มีสติรอบคอบรู้สึกตัวอยู่ตลอดเวลาว่ากำลังทำอะไร พูดอะไร ธรรมข้อนี้คู่กับศีลข้อ
๕ ที่ห้ามมิให้ดื่มเหล้า ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติตามศีลและธรรมข้อที่ ๕ อยู่เสมอจะเป็นผู้ที่ไม่ขาดสติ ไม่
ประมาท จะทำการสิ่งใดก็จะสำเร็จได้โดยไม่ยาก และโอกาสที่จะเผลอตัวทำผิดด้วยความประมาทก็มี
น้อยหรือแทบไม่มีเลย ดัง จันทรศรี วงศ์อ้าย ว่า “สมัยก่อนมีแค่เหล้าเตี๋ยวนี่มีทั้งยาบ้า ยาไอซ์”^{๒๒}
ในขณะที่ ธรรมชัย ยาวุฒิ ก็ได้ย้ำอีกว่า “เหล้าตัวเดียวที่ทำให้สติขาด”^{๒๓}

๔.๒.๔ พุทธวิธีในการแก้ไขปัญหามารยาทด้านกาม

พุทธวิธีในการแก้ไขปัญหามารยาทด้านกาม ต้องรักษา : รักษาทรัพย์สมบัติที่หา
มาได้ ด้วยหลักหัวใจเศรษฐี (ทิฐธัมมิกัตถประโยชน์)^{๒๔} ได้แก่ เยาวชนต้องรักษาด้วยหลัก หัวใจ
เศรษฐี เป็นหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา คือ ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขในปัจจุบัน ๔ อย่าง
บ้างเรียกว่า หัวใจเศรษฐี “อุ อา กะ สะ” โดยต้องขยันหา (อุฏฐานสัมปทา) ถึงพร้อมด้วย
ความขยันหมั่นเพียรที่ไม่ผิดคลองธรรม เลี้ยงชีพด้วยการหมั่นประกอบกิจการงาน เป็นผู้ขยันไม่
เกียจคร้านในการงานนั้น ประกอบด้วยปัญญาเครื่องสอดส่อง อันเป็นอุบายในการงานนั้น จริงอยู่แม้
เยาวชนจะไม่สามารถหาทรัพย์เหล่านั้นมาด้วยตนเองโดยตรง (ได้มาจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง) แต่ก็ถือว่าเป็น
เป็นรากฐานที่สำคัญในการย่างก้าวสู่อาชีพที่ดีในอนาคต แต่ก็ถือว่าเป็นประดุจช่วยให้ประสบผลสำเร็จใน
ชีวิต รักษาดี (อารักขสัมปทา) : ถึงพร้อมด้วยการรักษาโภคทรัพย์ (ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียร
โดยชอบธรรม) รักษาคุ้มครองโภคทรัพย์เหล่านั้นไว้ได้พร้อมมูล ไม่ให้ถูกลักหรือทำลายไปโดยภัยต่าง
ๆ ลักษณะของการเก็บรักษาพร้อมหยาบใช้ไปในสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่าสูงสุด เพื่อเป็น
หลักประกัน เมื่อเกิดสถานการณ์คับขันหรือยามวิกฤติ ในบางช่วงของชีวิตอาจส่งผลกระทบได้ และ

^{๒๑} พ.ร.บ. (ไทย) ๒๕/๓๗๕/๑๔๙.

^{๒๒} สัมภาษณ์ จันทรศรี วงศ์อ้าย, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านสบเตี๋ย ต.สบป่าด อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง, ๓๐
สิงหาคม ๒๕๕๖.

^{๒๓} สัมภาษณ์ ธรรมชัย ยาวุฒิ, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านสบเตี๋ย ต.สบป่าด อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง, ๓๐ สิงหาคม
๒๕๕๖.

^{๒๔} อ.อรรถก. (ไทย) ๒๓/๕๔/๓๔๐.

เป็นการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเองและครอบครัวในอนาคต เป็นการบริหารจัดการทรัพย์สินที่หา มาได้อย่างถูกต้อง โดยมีสติเป็นผู้ควบคุมรู้เท่าทันอยู่เหนืออำนาจความโลภ ความทะเยอทะยาน เข้ามาครอบงำ ทำให้รู้จักคุณค่าของทรัพย์สินที่หา มาด้วยความสามารถ รู้จักเก็บออมและใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็น กัลยาณมิตร (กัลยาณมิตรตา)^{๒๕} : คบคนดี ไม่คบคนชั่ว อยู่อาศัยในบ้านหรือสังคมใด ย่อมดำรงตน เจริญ สันตนา กับบุคคลในบ้านหรือชุมชนนั้นอย่างเป็นกันเอง ทำให้เกิดมิตรภาพที่ดีมีเพื่อนแท้ เพื่อนที่คอยช่วยเหลือเพื่อนอย่างจริงใจโดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทน เป็นมิตรที่หวังดี มีสิ่งดี ๆ ให้กันด้วยความจริงใจ เป็นที่สบายใจและสนิทสนม ชวนให้อยากเข้าไปปรึกษา ไต่ถาม มีความประพฤติสมควรแก่ฐานะ ให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งทางใจและปลอดภัย เป็นบุคคลที่น่ายกย่อง ในฐานทรงความรู้และภูมิปัญญาอย่างแท้จริง ทั้งเป็นผู้ฝึกอบรมและปรับปรุงตนอยู่เสมอ ควรเอาแบบอย่าง ทำให้ระลึกและเฝ้าระวังด้วยความซาบซึ้งภูมิใจ รู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไร อย่างไรให้ถูกกาล คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี พร้อมทั้งจะรับฟังคำปรึกษาซักถามคำแนะนำวิพากษ์วิจารณ์ อุดหนุนฟังได้ไม่เบื่อ ไม่ฉุนเฉียว สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจ และให้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป ไม่แนะนำในเรื่องเหลวไหล หรือชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย ดำรงชีวิตอย่างพอเพียง (สมชีวิตา) : อยู่อย่างพอเพียง รู้ทางเจริญทรัพย์และทางเสื่อมแห่งโภคทรัพย์ ดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมแบบพอเพียง^{๒๖} ไม่ให้สุรุ่ยสุร่าย มีความมัธยัสถ์ มีความพอดี พอใจ เน้นให้กินเป็น อยู่เป็น คิดเป็น ไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่น ตลอดจนธรรมชาติและสภาพแวดล้อม คำนึงถึงผลกระทบที่อาจตามมาในด้านต่าง ๆ ส่งเสริม เอื้อเพื่อเกื้อกูลกันและกัน สร้างความสมดุลและภูมิคุ้มกัน^{๒๗} สามารถรองรับสถานการณ์ในอนาคตที่อาจเกิดขึ้นได้ มีความสมเหตุสมผลในการตัดสินใจ มุ่งประโยชน์ส่วนรวมอย่างมีดุลยภาพ และตั้งอยู่บนฐานแห่งศีลธรรม ดัง พระสาธิต ธีรปญโญ ว่า “ถ้าเยาวชนมีความพอเพียง พอดี พออยู่ พอกิน เน้นกินเป็น อยู่เป็น คิดเป็น ชีวิตก็จะราบรื่น”^{๒๘}

๔.๒.๕ พุทธวิธีในการแก้ไขปัญหาคาความรุนแรงด้านอาชญากรรม

พุทธวิธีในการแก้ไขปัญหาคาความรุนแรงด้านอาชญากรรม ต้องเร่งสร้าง : พลังใจดี สร้างกำลังใจ เอาชนะจิตใจอารมณ์ใฝ่ต่ำ เพื่อเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ ด้วยวิธีที่สร้างสรรค์ การหาเพื่อนหรือคนที่ไว้วางใจได้ คอยเป็นที่ปรึกษา มีการพูดคุยและระบายความทุกข์ให้ฟัง การระบายความคับข้องใจ

^{๒๕} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๔/๒๕๓.

^{๒๖} พระมหาศิริวัฒน์ อริยมณี (จันทะ), วิเคราะห์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจากมุมมองของพระพุทธศาสนา, หน้า ๑๔๕.

^{๒๗} ชาชีวัฒน์ ศรีแก้ว, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๙, หน้า ๒๘.

^{๒๘} สัมภาษณ์ พระสาธิต ธีรปญโญ, วัดสบเต็น ต.สบป่าด อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง, ๓๐ สิงหาคม ๒๕๕๖.

เพื่อลดความรุนแรง จะทำให้เกิดความรู้สึกผ่อนคลาย ปัญหาต่าง ๆ ที่มารุมเร้า ตนเองสามารถแก้ไขได้หรือไม่ และพยายามหาวิธีแก้ไข หรือใช้วิธีเปลี่ยนสถานที่ เปลี่ยนสภาพแวดล้อมใหม่ ๆ แนวทางที่กล่าวมาแล้วนั้นสามารถนำมาบูรณาการทำให้เกิดผลตามเป้าหมาย เพื่อการยุติและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในเยาวชนได้เป็นลำดับขั้นตอน โดยเร่งสร้างคุณสมบัติของคนดี (สัปปุริสธรรม ๗) โดยรู้หลักหรือ รู้จักเหตุ (อัมมัญญา) คือ รู้หลักความจริง รู้หลักการที่จะทำให้เกิดผล ให้สิ่งนั้นบรรลุผลสำเร็จ จำเป็นต้องรู้หลักการ ที่จะเป็นเหตุให้สิ่ง ๆ นั้นประสบความสำเร็จได้ตามเป้าหมาย รู้ความมุ่งหมาย หรือรู้จักผล (อัตถัญญา) คือ รู้ความหมาย รู้ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่จะเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำ หรือความเป็นไปตามหลัก เช่น รู้ว่าหลักธรรมหรือภาชิตข้อนั้น ๆ มีความหมายว่าอย่างไร หลักนั้น ๆ มีความมุ่งหมายอย่างไร กำหนดไว้หรือพึงปฏิบัติเพื่อประสงค์ประโยชน์อะไร การที่ตนกระทำอยู่มีความมุ่งหมายอย่างไร เมื่อทำไปแล้วจะบังเกิดผลอย่างไร ความรู้จักตน (อัตถัญญา) คือ รู้ว่า เรานั้น โดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม เป็นต้น ความรู้จักประมาณ (มัตตัญญา) คือ ความพอดี เช่น รู้จักประมาณในการใช้จ่าย โภคทรัพย์ ความรู้จักกาล (กาลัญญา) คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาที่ควรหรือจะต้องใช้ในการประกอบกิจ ปฏิบัติการต่าง ๆ ให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้ทันเวลา ให้พอเวลา ให้เหมาะสมเวลา รู้จักชุมชน(ปริสัญญญา) รู้จักที่ประชุม รู้กิจที่ประพฤติดำเนินปฏิบัติต่อชุมชนนั้น ๆ ตามภาวะว่า ชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหา จะต้องทำกิจอย่างนี้ จะต้องพูดอย่างนี้ ชุมชนนี้ควรสงเคราะห์อย่างนี้เป็นต้น ความรู้จักบุคคล (บุคคลัญญาหรือบุคคลปโรปรัญญา) คือ ความแตกต่างแห่งบุคคลว่า โดยอริยาไย ความสามารถ คุณธรรม และการรู้จักคบเพื่อน ดัง พระสุวรรณ สุวณฺโณ กล่าวว่า “ถ้าทุกคนปฏิบัติตนเหมือนน้ำที่ใสสะอาด จะสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข”^{๒๙}

โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างจิตสำนึก (สมาธิ) ความรับผิดชอบต่อสังคม ดังนั้นการดำเนินชีวิตที่สมบูรณ์ต้องควบคู่ไปกับความสนใจ ใส่ใจ ดูแลรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชน และสังคมโดยรวม ตามหลักของพระพุทธศาสนา การบำเพ็ญสมาธิ เป็นตัวแปรที่สำคัญ โดยเฉพาะศีล ๕ ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติขั้นพื้นฐาน จัดว่าเป็นคนโดยสมบูรณ์ เมื่อเยาวชนมีความบริสุทธิ์ผุดผ่องในด้านความประพฤติ เชื่อมั่นในความบริสุทธิ์ของตน อย่างไม่หวาดกลัว โดยไม่สะดุ้งระแวงต่อการประทุษร้าย ไม่หวั่นใจต่อคำนิทา หรือความรู้สึกไม่ยอมรับของสังคม จิตใจจึงจะปลอดโปร่ง สงบ แน่วแน่ มุ่งมั่นต่อสิ่งที่คิด คำที่พูด และการที่ทำได้ ยังคิดไม่ฟุ้งซ่าน สงบ มุ่งมั่นแน่วแน่เท่าใด ความเป็นเยาวชนก็ยิ่งสมบูรณ์เท่านั้น ความตั้งมั่นแห่งจิตหรือสมาธิจึงเกิดขึ้นได้สมบูรณ์ เพราะมีศีล ซึ่งเป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานรองรับ และประกันความปลอดภัย การสร้างจิตสำนึกเป็นการสร้างนิสัยให้มีสมาธิในวิถีชีวิต

^{๒๙} สัมภาษณ์ พระสุวรรณ สุวณฺโณ, วัดสบเต็น ต.สบป่าด อ.แม่เมะ จ.ลำปาง, ๓๐ สิงหาคม ๒๕๕๖.

นอกจากนี้ยังมีหลักธรรมที่ส่งเสริมความเจริญซึ่งเป็นหลักธรรมคู่กับศีล ๕ หรือเบญจศีล คือ ธรรม ๕ ข้อ หรือเบญจธรรม ๕ ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม เป็นเหตุให้ผู้ปฏิบัติเจริญก้าวหน้า ปลอดภัย ปลอดภัย เพิ่มพูนความดีแก่ผู้ปฏิบัติ ได้แก่ เมตตา กรุณา คือความรัก ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น สัมมาอาชีวะ คือการประกอบอาชีพที่ถูกกฎหมายและไม่ขัดต่อหลักศีลธรรม กามสังวร คือรู้จักยับยั้งควบคุมตนเองในทางกามารมณ์ ไม่ล่วงเกินทางเพศ สัจจะคือการพูดความจริง สติสัมปชัญญะ คือความระลึกได้และความรู้ตัว ส่งผลให้ปัญหายาเสพติดของหมู่บ้านสบเต็นได้รับการแก้ไขและหมดไป ในที่สุด จนบัดนี้คงเหลือแต่เพียงการป้องกันมิให้ยาเสพติดกลับเข้ามาแพร่ระบาด จนกลายเป็นปัญหาอีกเท่านั้น ดังนั้น ณ ปัจจุบันนี้ วิธีปฏิบัติต่อปัญหาเสพติดของบ้านสบเต็น จึงมุ่งเน้นไปที่ยุทธศาสตร์ด้านการป้องกันกลุ่มเสี่ยง ไม่ให้มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดมากเป็นพิเศษ ยุทธศาสตร์ดังกล่าวถูกขับเคลื่อนผ่านเครือข่ายเยาวชนคนไฟดี TO BE NUMBER ONE และคณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดบ้านสบเต็น

สรุปแล้ว ปัญหาความรุนแรงของเยาวชนบ้านสบเต็นทั้งหมด มีสาเหตุมาจากขาดการอบรมบ่มเพาะจากสถาบันต่าง ๆ ในหมู่บ้าน ขาดความรัก ความเมตตา การคบเพื่อน ครอบครัวมีปัญหา พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ไม่เป็นแบบอย่างที่ดี การลอกเลียนแบบ สื่อสมัยใหม่ต่าง ๆ ตามกระแสโลกแห่งวัตถุทะลักอย่างรุนแรง เกินกว่าที่จะยับยั้งได้ ส่งผลกระทบต่อสมาชิกในครอบครัวเสียใจ เสียชื่อเสียง ถูกด่าทอนินทา ท้องก่อนวัยอันควร เสียนาคต เป็นภัยต่อสังคม เสียวทรัพย์สิน เสียสุขภาพจิต มีภาวะซึมเศร้า อารมณ์หงุดหงิดและโมโหง่าย ทำให้ขาดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ส่วนผู้วิจัยมองว่าเกิดจากความอ่อนล้าที่มีอยู่ในชุมชน เช่น คนไม่ปฏิบัติตามหลักศีล สมาธิ ปัญญา และความอ่อนแอของสถาบันในชุมชน หมู่บ้าน การคบเพื่อนที่ไม่ดี ทำให้เยาวชนหลงใหล เคลิบเคลิ้มตามกระแสโลกาภิวัตน์ ที่สนับสนุนส่งเสริมค่านิยมการปฏิบัติตน แล้วไปลดทอนระเบียบวินัย หลักความดีงาม (ศีล) จารีตประเพณีทางสังคมให้พร่องไป ส่วนเยาวชนเองก็หลงหลวมเรื่องศีลธรรม ขาดจิตสำนึกในการไฟดี ในการมองเห็น ตระหนักถึงปัญหา สาเหตุ และผลกระทบที่จะตามมา และจิตสำนึกในการเห็นปัญหาพร้อมการปฏิบัติได้ถูกต้องตามหลักเหตุและผล

ผู้วิจัย ได้พิสูจน์แล้วว่าพุทธวิธีสามารถแก้ปัญหาคความรุนแรงของเยาวชนได้จริง มีหลักฐานรองรับที่วัดสบเต็น ตำบลสบป่าด อำเภอมะเมาะ จังหวัดลำปาง โดยพระอาจารย์สาธิต ธีรปญโญ และคณะ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเชิงลึกและสัมภาษณ์กลุ่มย่อย เพื่อเป็นการยืนยันว่าในหมู่บ้านสบเต็นได้ให้ความสนใจให้น้ำหนักในการป้องกันปัญหาคความรุนแรงทางเพศ ด้านยาเสพติด ด้านการพนันและด้านอาชญากรรมเป็นอย่างมาก ดังนี้

การป้องกัน : เยาวชนได้สมาทานศีล ไปนอนวัด ไปร่วมกันทำกิจกรรมดังกล่าวแล้ว จากการสอบถามเยาวชนปรากฏว่าร้อยละ ๘๐ เคยรักษาศีลมาแล้ว เชื่อว่าศีล ๕ สามารถแก้ไขปัญหา

ความรุนแรงของเยาวชนได้ สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกไปศึกษาที่วัดสบเตี๊นฯ เพราะต้องการพิสูจน์ว่ามันมีจริง เพื่อนำมายืนยันว่า

การป้องกัน มีรูปธรรม ดังนี้ หลังจากพระอาจารย์สาธิต อธิปไตย ใช้พุทธวิธีลงไปขอร้องชาวบ้านให้เลิกผลิตเหล้า ขายเหล้า ดังประโยคคำสนทนาว่า^{๓๐} “เลิกขายเหล้าเถอะนะ มันไม่ดี ผิดศีลธรรม” “ถ้าเลิกแล้วจะให้ไปทำอะไร” “ทำอันนั้นซิ... ทำอันนี้ซิ...” ในที่สุดชาวบ้านเลิกผลิต เลิกขายเหล้า คนในหมู่บ้านเลิกดื่มเหล้า ในหมู่บ้านไม่มีเหล้าขาย ไม่มียาเสพติดขาย จนกลายเป็นหมู่บ้านปลอดยาเสพติด มีการประชุมที่ศาลาวัด พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน เยาวชน ได้ให้ความร่วมมือแบบมีส่วนร่วม กระตือรือร้นในการป้องกันและเฝ้าระวังการแพร่ระบาดของ ยาเสพติดกลับเข้ามาในหมู่บ้านอีก

ปราบปราม มีรูปธรรม ดังนี้ คนในชุมชนเกิดความตระหนักถึงโทษยาเสพติดและอบายมุข ถือว่าเป็นรากแก้วของปัญหาความรุนแรงด้านอื่น ๆ ดังกล่าวแล้ว ได้ร่วมกันเดินรณรงค์ งดเหล้า รณรงค์งดเหล้าในงานศพ รณรงค์งดเหล้าในงานบุญประเพณี รณรงค์งดเหล้าเข้าพรรษา รณรงค์งดเหล้าในวันพระ ดังการรณรงค์งดเหล้า มีป้าย “ขายหรือดื่มเหล้าในวัดผิดกฎหมายจ๊ะ” ติดภายในวัด และตามถนนในหมู่บ้าน มีการเดินขบวนรณรงค์ด้านยาเสพติดภายในหมู่บ้านโดยมี เจ้าอาวาส เจ้าหน้าที่ตำรวจ องค์การบริหารส่วนตำบลสบป่าด ผู้นำชุมชน พ่อ แม่ ผู้ปกครอง เยาวชน ร่วมรณรงค์ มีป้ายข้อความ “ทำความดีถวายในหลวงงดเหล้าเข้าพรรษา” “หนูภูมิใจที่พ่อแม่ไม่ดื่มเหล้า” “งานบุญปลอดเหล้ากุศลแรง” “เลี้ยงเหล้าในงานบุญบาป” เป็นต้น ดัง อัมพร วงศ์อ้าย ว่า “นับว่าดีแท้ ๆ ที่มีโครงการนี้เกิดขึ้น”^{๓๑} (นับว่าดีมากที่มีโครงการนี้เกิดขึ้น)

รักษา มีรูปธรรม ดังนี้ ทุกคนในหมู่บ้านได้ช่วยกันอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ มีการสำรวจป่า ปลูกป่า สร้างฝายชะลอน้ำ บวชและสืบชะตาป่า เยาวชนสืบสานการตีกลองปู่จา สืบสานการตีกลองยาว สืบสานการเล่นดนตรีล้านนา สืบสานศิลปะการฟ้อนรำ สืบสานการหล่อเทียนเข้าพรรษา สืบสานประเพณีลอยกระทงทรงความดี สืบสานประเพณีแห่ไม้ค้ำศรีมหาโพธิ์ สืบสานประเพณีส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่วิถีไทยวิถีพุทธ ดัง ประชัญ เปี้ยสืบ ว่า “นับว่าเป็นกิจกรรมที่ดี จะทำให้เยาวชนได้เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมประเพณี พิธีกรรมที่ทรงคุณค่า”^{๓๒}

เร่งสร้าง มีรูปธรรม ดังนี้ได้มีความพยายามจัดอบรมเยาวชนใหม่เป็นรุ่น ๆ ภายใต้งานโครงการเครือข่ายเยาวชนคนไฝ่ดี เช่น การปฏิบัติธรรม การเข้าค่ายอบรมเยาวชน ค่ายดนตรี

^{๓๐} สัมภาษณ์ พระสาธิต อธิปไตย, วัดสบเตี๊น ต.สบป่าด อ.แม่เมะ จ.ลำปาง, ๓๐ สิงหาคม ๒๕๕๖.

^{๓๑} สัมภาษณ์ อัมพร วงศ์อ้าย, ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขบ้านสบเตี๊น ต.สบป่าด อ.แม่เมะ จ.ลำปาง, ๓๐ สิงหาคม ๒๕๕๖.

^{๓๒} สัมภาษณ์ ประชัญ เปี้ยสืบ, สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลสบป่าด อ.แม่เมะ จ.ลำปาง, ๓๐ สิงหาคม ๒๕๕๖.

นันทนาการ เพื่อ “เร่งสร้างเยาวชนพันธุ์ใหม่ให้ห่างไกลยาเสพติด” ดัง สุนทร ใจแก้ว ว่า “เยาวชนรุ่นใหม่ต้องหนีไกลยาเสพติด”^{๓๓}

๔.๒.๖ รูปแบบการแก้ไขปัญหามารยาทของเยาวชนบ้านสบเตี๊ญ

รูปแบบการแก้ไขปัญหามารยาทของเยาวชนบ้านสบเตี๊ญ โดยผ่านกระบวนการดำเนิน ขยายกิจกรรม ๗ กิจกรรม สามารถบูรณาการเข้ากับหลักปธาน ๔ ได้แก่ ป้องกันปราบปราม รักษา เร่งสร้าง ดังนี้

๑) **ทำงานเชิงรุกและลึก เน้นการจัดกิจกรรมในชุมชน** : มุ่งเน้นการจัดกิจกรรมโดย มีความรักความพอใจ ความตั้งใจ มีจิตอาสา **จัดเป็นการเร่งสร้าง** ภูมิคุ้มกันให้ชีวิต ด้วยการใช้คุณธรรม เร่งสร้างสติปัญญาความเห็นถูกต้อง **ตามหลักธรรมของคนดี คือรู้จักเหตุของความคิด** การสร้างกิจกรรม สร้างฐานคิดจิตใจ ดังคิดว่าพัฒนาคนต้องพัฒนาที่จิตใจจึงจะพัฒนาได้ถาวร เมื่อสร้างให้เยาวชนมีจิต อาสา มีความเต็มใจ ตั้งใจปฏิบัติงานโดยไม่หวังผลตอบแทน หากได้รับการกระตุ้นความดีที่มีอยู่ ก็จะเป็นการรักษาความดี ที่มีอยู่แล้วในจิตสำนึกของเยาวชน การรักษาคุณธรรม ความดีให้เกิดขึ้นได้ ด้วยการสร้างความรักหรือพอใจ เต็มใจที่จะทำ ตั้งใจทำ สุขใจที่ได้ทำหรือมีความสุขขณะทำ โดยหลักการ หรือวิธีการในการทำงานดังกล่าว เป็นไปตามหลักการที่ว่าการทำงาน คือการปฏิบัติธรรม หรือ การทำงานคือการทำความดี จึงเป็นการรักษาคุณธรรมให้ดำรงอยู่ในจิตใจของเยาวชน ด้วยพื้นเดิม เยาวชน ได้รับรู้ว่ามีสิ่งใดดีหรือชั่ว และรู้จักชุมชน คือรู้จักใช้ประโยชน์ชุมชนที่จะสร้างกลุ่มพลังมวลชน ได้ การเข้าร่วมกิจกรรมที่เสียสละตน สร้างประโยชน์แก่ส่วนรวมในชุมชน เป็นการเร่งสร้างคนดีด้วย กิจกรรมดีและทำให้ทั้งเยาวชนและชุมชนต่างได้รับผลดี การเข้าร่วมเวทีเสวนา การศึกษาดูงานของ เครือข่ายเยาวชนคนไผ่ดี **จัดเป็นการเร่งสร้างตรงกับข้อกัลยาณมิตรตามหลักหัวใจเศรษฐกิจพอเพียง** **ข้อการคบหาคนดี** การร่วมหลักคิด ร่วมกิจกรรม การนำเข้าสู่กิจกรรมไผ่ดี กัลยาณมิตรดี ทำให้เยาวชนได้แรงบันดาลใจ ได้แบบอย่างที่ดี อีกทั้งยังเป็นการเร่งสร้าง คุณธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิด ได้เรียนรู้สร้างสรรค์ ประสบการณ์ที่ดี ให้เกิดการเรียนรู้คุณค่าของการทำความดี เร่งสร้างจิตสำนึกให้มั่นคงในคุณงาม ความดี และมีความสามารถ มีภูมิด้านทานสิ่งชั่วร้ายได้ **ซึ่งตรงกับหลักธรรมของคนดี ข้อรู้เหตุ** ที่จะ นำสิ่งดีมาสู่ชีวิต **ข้อรู้ผล** ว่าจะเพิ่มพูนคุณธรรมจริยธรรมได้

๒) **กิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์** : โครงการเครือข่ายชุมชนคนไผ่ดี มีภาระงาน มี กิจกรรมในการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ มีจิตอาสา ทำงานไม่หวังผลประโยชน์ตอบแทน **จัดเป็น การเร่งสร้าง** คุณธรรมจากภายใน เร่งสร้างพลังไผ่ดี ผักให้เยาวชนได้เรียนรู้ประสบการณ์ตรง ให้สัมผัส กับความสุข จากการเป็นผู้ให้ ได้เห็นคุณค่าของการเสียสละเพื่อเข้าใจและเข้าถึงความเมตตา

^{๓๓} สัมภาษณ์ สุนทร ใจแก้ว, อดีตนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสบป่าด อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง, ๓๐ สิงหาคม ๒๕๕๖.

ความช่วยเหลือที่มนุษย์มีต่อมนุษย์ และมนุษย์มีต่อสัตว์ เยาวชนจะสามารถตระหนักในคุณค่าของเมตตาธรรม คุณค่าของการให้ และคุณค่าของการเสวนา คบหากับคนดี การมีส่วนร่วมและได้รับแรงบันดาลใจ บันดาลใจ เมื่อได้พบกับรุ่นพี่ หรือบุคคลที่ร่วมในเครือข่าย ร่วมในกิจกรรม จะเกิดพลังแรงใจใฝ่ดี ฝึกฝน พัฒนาดน สิ่งสมอบุญการไม่เห็นแก่ตัว ไม่เบียดเบียน ดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง พบปะร่วมกิจกรรมกับชุมชนและบุคคลได้ในทุกสถานที่ เพราะได้เรียนรู้และสั่งสมคุณธรรม ไปที่ใดก็เป็นที่รักที่ชื่นชม เพราะเป็นผู้มีความประพฤติดี จิตใจดี มีคุณธรรม ซึ่งตรงกับหลักธรรมของคนดี ข้อ **ความเป็นผู้รู้จักชุมชน** เยาวชนต้องรู้ว่าควรประพฤติปฏิบัติตนอย่างไร ในการอยู่ร่วมกันในชุมชนและปลูกฝังคุณธรรมความดีด้วยความปรารถนาดีให้เกิดขึ้น เยาวชนจะได้รับความสุข ความสำเร็จและเป็นวิถีสู่การพัฒนาเป็นผู้ใหญ่ ที่พึงของครอบครัวของสังคมได้ เพราะการเสวนากับคนดี การบำเพ็ญตนให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม การมีจิตอาสา เป็นคุณธรรมที่น่าพาให้ชีวิตเจริญ ที่กล่าวไว้ว่า “คนดีตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้” และการคบคนดีเป็นมงคลของชีวิต กิจกรรมการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์จึงเป็นกิจกรรมที่สำคัญและจำเป็นต่อการปลูกฝังคุณธรรม ความเอื้อเฟื้อ แบ่งปัน ความเมตตา ความเสียสละ และการใช้ชีวิตร่วมกับบุคคลอื่นด้วยการเป็นผู้ให้ ผู้ไม่เบียดเบียน ซึ่งมีคุณค่าต่อชีวิต

๓) **กิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาศึกษาของเด็กและเยาวชนที่เป็นสมาชิกของเครือข่ายและชุมชน** การศึกษาจัดเป็นการเร่งสร้าง สติปัญญา ความรู้ที่ถูกต้อง ความรู้เท่าทันว่าสิ่งใดดี ชั่ว ประโยชน์ ไม่ใช่ประโยชน์ จำแนกแยกแยะได้ **ตามหลักธรรมของคนดี ข้อรู้จักเหตุ** รู้หลักความจริง รู้หลักการ รู้หลักเกณฑ์ รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล และหลักการที่จะทำให้เกิดผล สิ่งสมอบรมความดีปลูกฝังคุณธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น **และจัดเป็นการปราบปราม** การศึกษาทำให้เกิดความรู้ ความรู้ ความแสงสว่าง ปราบปรามความเห็นผิด ความเข้าใจผิด มิฉฉาปฏิฐิณานันปการ จะถูกปราบและถูกปราบ ด้วยการให้การศึกษาแก่เยาวชนอย่างถูกต้อง **ตรงกับหลักหัวใจเศรษฐีข้อมัสติ** อาการที่จิตนึกถึงสิ่งที่จะทำ จะพูดได้ตลอดเวลา เป็นอาการที่จิตไม่หลงลืม ยับยั้งชั่งใจได้ ไม่เลินเล่อพลั้งเผลอ ป้องกันความไม่ประมาท **และจัดเป็นการเร่งสร้าง** การเร่งสร้างให้เกิดการเจริญสติ เป็นสิ่งจำเป็นในทุกสถานการณ์ เยาวชนเป็นวัยที่มีความรวดเร็วและใจร้อน วู่วาม ไปตามวัย ตามอารมณ์ ย่อมผิดพลาดได้ง่าย สติคือคุณธรรมที่ปรากฏในพุทธวิธีว่า เป็นสิ่งที่ป้องกันไม่ให้คิดผิด พูดผิด ทำผิด ได้จริง การเร่งสร้างให้เยาวชนใช้การคิด มัสติยับยั้งชั่งใจ มีสติใคร่ครวญ คิดก่อนทำ และระลึกว่ากำลังทำอะไรอยู่ เป็นทุกขโทษ ประโยชน์ ไม่ใช่ประโยชน์ ในข้อรู้จักเหตุ เช่น รู้ว่าเมื่อสร้างเหตุนี้ ผลจะออกมาเป็นเช่นนี้ สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ เชื่อมโยงจากเหตุไปสู่ผล ผลกลับมาสู่เหตุได้ รู้จักหลักความเป็นจริงของชีวิตว่าหากต้องการ ความเจริญต้องสร้างเหตุดี ละเว้นเหตุคือการทำความชั่ว เมื่อเยาวชนได้ลงมือปฏิบัติ ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมได้บำเพ็ญประโยชน์ ได้พบกัลยาณมิตร จึงเป็นการสร้างเหตุที่ดี ทำให้เยาวชนได้ประจักษ์แก่จิตใจและสติปัญญา รับรู้ได้ว่าทำเหตุดี เกิดผลคือความสุขใจ ทำเหตุดี ได้รับผลคือความชื่นชม ทำเหตุดีคือการเสียสละร่างกาย แรงใจ ทำให้เกิดผลดี

คือชุมชนน่ายุและได้ความสามัคคี ได้มีส่วนร่วม ได้เป็นผู้ให้ สิ่งเหล่านี้เป็นการสร้างเหตุด้วยการร่วมกิจกรรมชุมชนของเยาวชน เป็นต้น

๔) กิจกรรมที่ส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กและเยาวชน จัดเป็นการป้องกันไม่ให้มีพฤติกรรมมั่วสุม เสพอบายมุข ตามหลักศีล ข้อที่ ๕ คือต้องการให้ละเว้นจากการสิ่งเสพติดของมีเมาต่าง ๆ ในทุกสังคมย่อมมีทั้งสิ่งแวดล้อมที่นำไปสู่ความดีและความชั่วได้ ภูมิคุ้มกันที่จะสามารถปกป้องเยาวชนได้คือหลักศีล ๕ ประการแรกคือเยาวชนต้องเรียนรู้ถึงพิษของยาเสพติด เมื่อรับรู้ข้อมูลและการปลูกฝังแล้ว เยาวชนจะได้ภูมิคุ้มกันไม่ให้เกิดการเสพ เพราะรู้พิษภัยและจะรู้สึกรังเกียจ ความรู้นั้นทำให้เยาวชนออกห่าง เพราะได้ตระหนักรู้แล้วเป็นอย่างดี **จัดเป็นการปราบปราม** การแพร่ระบาดของปัญหายาเสพติดในชุมชน เพราะเมื่อรับรู้พิษภัยของยาเสพติดก็จะละเลิกได้ **ตรงกับหลักธรรมของคนดี ขอรู้กาล รู้บุคคล รู้ชุมชน** ไปพร้อมกัน เพราะกระทำได้ถูกกาลเวลา ถูกบุคคล ถูกชุมชน ในทุกสังคมที่มีปัญหายาเสพติดการพัฒนาปราบปรามแก้ไขให้เกิดความรู้ที่ถูกต้องจะช่วยแก้ไขความหลงผิดได้ **และจัดเป็นการรักษา ตามหลักหัวใจเศรษฐกิจ ขอรู้ประมาณ ด้วยการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง** ไม่เบียดเบียนตน รู้ประมาณในการบริโภค สิ่งที่ไม่มียประโยชน์ ทำลายสุขภาพไม่เสพ ไม่บริโภคและไม่ทำลายความสุขของครอบครัว ไม่สร้างปัญหาสังคม เป็นการรักษาคณธรรมความสุจริต ด้วยการเลี้ยงชีพที่ถูกต้อง ไม่ไปข้องแวะอาชีพที่ผิดกฎหมายและศีลธรรม **และจัดเป็นการเร่งสร้าง ชีวิตที่ถูกต้องดีงาม** สมควรแก่กำลังทรัพย์ของตนไม่ใช้จ่ายในสิ่งที่ไร้ประโยชน์ เช่น เหล้า บุหรี่ ยาเสพติด สร้างภูมิคุ้มกันให้เป็นปราการป้องกันไม่ให้ตกเป็นเหยื่อเป็นทาสยาเสพติด ภูมิคุ้มกันนี้จะเกิดขึ้นได้เมื่อมีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลไปในกลุ่มเยาวชน การเร่งสร้างอคติต่อการเสพยา เป็นการเร่งสร้างความเข้มแข็งในจิตใจของเยาวชน เพราะจะทำให้เกิดความเข้มแข็งไม่หลงเชื่อ ไม่เข้าไปข้องแวะ จึงต้องเร่งสร้างการการพัฒนาปัญญาให้เยาวชน ด้วยการให้ข้อมูลทุกพิษของยาเสพติดและคุณโทษของสิ่งที่เยาวชนต้องเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยในทุก ๆ เรื่อง ทั้งนี้ยังจัดอยู่ในข้อรู้จักผล เมื่อเยาวชนรู้ถึงอันตรายของยาเสพติดต่าง ๆ ก็พิจารณาใคร่ครวญและยับยั้งตนเองได้ เพราะรู้ว่าหากข้องเกี่ยวหรือเสพยาจะทำให้เกิดผลเสียหายร้ายแรงมาสู่ชีวิต **ตรงกับหลักธรรมของคนดี ขอรู้จักเหตุ และรู้จักผล** คือรู้จักเหตุของความเสื่อมและความเจริญ รู้จักหลักธรรมคำสอน รู้จักศึกษาเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ให้เป็นพุทธศาสนทายาทสนับสนุนให้มีการทำบุญ ตักบาตร ฟังเทศน์ เวียนเทียนในวันเข้าพรรษาและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เหล่านี้คือการเร่งสร้างทรัพยากรบุคคล

๕) กิจกรรมที่ส่งเสริมการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า จัดเป็นการรักษาสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรที่ต้องพึ่งพาอาศัยใช้ร่วมกัน รักษาคุณธรรมการอยู่ร่วมกันในสังคม ความเป็นมิตรกับธรรมชาติ และการมีอยู่มีกินมีใช้ที่ยาวนาน**ตรงกับหลักหัวใจเศรษฐกิจ ขอรักษาดี** ไม่ให้ทรัพยากรธรรมชาติเสียหาย ละเว้นจากการเบียดเบียนทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า ล้วนเป็น “บ้าน” ของ

สรรพสัตว์น้อยใหญ่ การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติทำให้สัตว์ล้มตายน้อยลง เป็นศีล ด้วยความไม่เบียดเบียน และเป็นการป้องกันกายทุจริตจากการเบียดเบียนชีวิตเลือดเนื้อหมู่มสัตว์ หรือเบียดเบียนให้ได้รับความทุกข์ความเดือดร้อน ตามหลักศีล ข้อที่ ๑ ละเว้นจากการฆ่า ประทุษร้ายต่อชีวิตหรือทำให้ได้รับความทุกข์ยาก บาดเจ็บ ฯลฯ **และจัดเป็นการปราบปราม** ความกระด้างของจิตใจ ลดความเห็นแก่ตัว เป็นการเพิ่มคุณธรรมคือความเมตตา จิตใจอ่อนโยน การเป็นผู้ให้ **ตามหลักเบญจธรรม ข้อเมตตา** กรณาวา ประรณนาให้ผู้อื่นมีความสุข ช่วยเหลือให้พ้นจากทุกข์ อีกด้วยเพราะเยาวชนที่ทำการกรรมนี้เป็นผู้ที่ได้แสดงความเมตตา ประรณนาดีและมีใจกรุณาช่วยเหลือบุคคลอื่นให้พ้นจากทุกข์

๖) กิจกรรมที่ส่งเสริมการฝึกอาชีพของเยาวชนที่เป็นสมาชิกของเครือข่ายและชุมชน จัดเป็นการรักษา เพราะได้ฝึกฝนเรียนรู้มรดกของท้องถิ่น ได้รักษาสืบทอดภูมิปัญญาของบรรพชน ได้รักษาวิถีชีวิตทั้งในด้านส่วนตัวคือครอบครัวได้พยายามที่สืบทอดกิจการงาน สืบสานศิลปวัฒนธรรม ส่วนรวมได้เยาวชนผู้เป็นพลังของชาติผู้ไม่ทอดทิ้งถิ่นฐาน และรับช่วงต่อในการรักษามรดกทางวัฒนธรรมของชาติในทุกท้องถิ่น นับว่าเป็นการรักษาคุณค่าความดีงามของชุมชนและสังคมอย่างน่ายกย่อง และได้เร่งสร้าง อุปนิสัยความขยันหมั่นเพียร ความอดทน ความคิดสติปัญญาที่จะสำนึกรู้คุณค่าของมรดกภูมิปัญญาที่ปรากฏในงานทุกอาชีพ ได้ดำรงตนเลี้ยงชีพด้วยความสุจริต ได้เร่งสร้างสรรค์ความเจริญงอกงามในจิตใจ คุณธรรมคือความเพียร เร่งพัฒนาขีดความสามารถ เพราะได้ฝึกทักษะอาชีพ ได้พัฒนาศักยภาพและฝึกฝนทักษะเพื่อความมั่นคงในด้านเศรษฐกิจ การครองชีพ ซึ่งเป็นการเร่งสร้างให้ชุมชนเข้มแข็ง ด้วยคุณภาพของเยาวชนที่ร่วมมือกันทำกิจกรรมในเครือข่าย ที่มีประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและแก่ส่วนรวม**ตรงกับหลักหัวใจเศรษฐกิจดี ข้อขยันหาและการรักษาทรัพย์** เพราะสอนให้เยาวชนเรียนรู้การหาทรัพย์ด้วยความสุจริต ด้วยความเพียร จึงเรียนรู้คุณค่าของการแสวงหาและรู้จักเก็บออม รู้จักใช้ ซึ่งเมื่อประกอบด้วยสติปัญญาในด้านต่าง ๆ ที่ส่งเสริมและสนับสนุน ย่อมทำให้เยาวชนดำรงชีวิตอย่างพอเพียงได้จริง **และเมื่อมีความรู้ มีฝีมือ มีทักษะ ความชำนาญย่อมเจริญในธุรกิจการงาน อาชีพ มั่งคั่ง ร่ำรวยได้ต่อไป ฐานะทางเศรษฐกิจดี จึงเป็นการสร้างคุณธรรมหัวใจเศรษฐกิจดีได้จริง**

๗) กิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาทักษะด้านดนตรีไทย ดนตรีสากล และดนตรีพื้นบ้าน ตลอดจนจนถึงการแสดงนาฏศิลป์ของเด็กและเยาวชน : เพื่อเป็นการสืบสานศิลปวัฒนธรรมและประเพณี ได้มีการสืบสานการตีกลองปี่พาทย์ การตีกลองยาว การเล่นดนตรีล้านนา ศิลปะการฟ้อนรำ การหล่อเทียนเข้าพรรษา ประเพณีลอยกระทงทรงความดี ประเพณีแห่ไม้ค้ำศรีมหาโพธิ์ ประเพณีส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่วิถีไทยวิถีพุทธ **จัดเป็นการปราบปราม** ปราบความแข็งกระด้างของจิตใจ ความรู้มร้อน มุทะลุ ทุนหันพละนแล่นของเยาวชน ด้วยศิลปะดนตรี การปราบปรามความรุนแรงที่มีในจิตใจเยาวชนโดยธรรมชาติให้อ่อนโยน **ตามหลักเบญจธรรมข้อความเมตตา กรุณา** ผ่านความอ่อนโยน

นุมนวลของดนตรี เสียงเพลง และศิลปวัฒนธรรมที่ละเอียดอ่อน และเป็นการเร่งสร้าง คุณธรรมสิ่ง
 ดีงาม มรดกภูมิปัญญา ให้ตระหนักรู้คุณค่า และรักษาไว้ไม่ให้สูญหาย ไม่ให้ทำลาย **ด้วยการส่งเสริม
 การพัฒนาทักษะด้านดนตรีไทย ดนตรีสากล และดนตรีพื้นบ้าน ตลอดจนถึงการแสดงนาฏศิลป์ของ
 เด็กและเยาวชน** ส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์ สืบสานศิลปวัฒนธรรมและประเพณี ได้มีการสืบสาน
 การตีกลองปี่จ่า การตีกลองยาว การเล่นดนตรีล้านนา ศิลปะการฟ้อนรำ การหล่อเทียนเข้าพรรษา
 ประเพณีลอยกระทงทรงความดี ประเพณีแห่ไม้ค้ำศรีมหาโพธิ์ ประเพณีส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่
 วิถีไทยวิถีพุทธ **ตามหลักธรรมของคณฺธี** ข้อ **รู้จักเหตุ รู้จักผล** ของความเจริญพร้อมกันนั้น **จัดเป็น
 การรักษา** คุณธรรมให้มั่นคง ด้วยการเสวนา คบหากับคณฺธี มีสภาพแวดล้อมที่ดี **ตามหลักหัวใจเศรษฐี
 ข้อกัลยาณมิตร** ว่าการคบมิตรดี ทำให้ดำเนินชีวิตไปในวิถีทางของคณฺธี ทำให้เยาวชนได้มีส่วนร่วม ได้
 คบกับเพื่อนที่ดี ได้รักษาความเป็นหนึ่ง ความเป็นเอกลักษณ์ รักษาความสามัคคีของเผ่าพันธุ์ของผู้
 ร่วมในวัฒนธรรมประเพณีความดีงาม ความเจริญไม่ให้เสื่อมหรือสูญหายไป

สบเต็นยังมีวิธีการพิเศษ กว้านั้นไปอีก นอกจากหลักพุทธวิธีทั้ง ๔ อย่างนี้แล้ว ก็คือ
 เครือข่ายเยาวชนคนไผ่ดี TO BE NUMBER ONE เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยกลุ่มคนภายในหมู่บ้าน
 สบเต็น และองค์กรภายนอก มีหน้าที่ชักชวนเด็กและเยาวชนให้มารวมตัวกันแล้ว ทำกิจกรรมในเชิง
 สร้างสรรค์ตามความถนัด ความชอบของเด็กและเยาวชนหรือตามความต้องการของชุมชน สังคม
 เพื่อให้เด็กและเยาวชนใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า และห่างไกลจากยาเสพติด โดยวัตถุประสงค์และ
 เป้าหมาย มีความสอดคล้องและใกล้เคียงกับชมรม TO BE NUMBER ONE ในทุลกระหม่อมหญิงอุบล
 รัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี ใน พ.ศ. ๒๕๕๑ เครือข่ายเยาวชนคนไผ่ดี ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิก
 ของชมรมดังกล่าว และได้เปลี่ยนชื่อเป็นเครือข่ายเยาวชนคนไผ่ดี TO BE NUMBER ONE ในเวลา
 ต่อมา มีหน้าที่รับผิดชอบในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนบ้านสบเต็น
 ได้มุ่งเน้นไปที่ยุทธศาสตร์ด้านการป้องกันกลุ่มเสี่ยงไม่ให้มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดมากเป็น
 พิเศษ ยุทธศาสตร์ดังกล่าวถูกขับเคลื่อนผ่านเครือข่ายเยาวชนคนไผ่ดี TO BE NUMBER ONE ที่จริง
 แล้วพุทธวิธีมี ๔ ตามกรอบ แต่ว่าสบเต็นนำมาใช้ ๗ วิธี โดยเอาพุทธวิธีทั้ง ๔ นี้ก็มี เพิ่มเติมมาก็มี

วิธีจัดการปัญหาได้มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก สัมมนากลุ่มย่อย พ่อแม่ ผู้ปกครอง
 เยาวชน ผู้นำชุมชน สัมภาษณ์ผู้จัดการ (พระอาจารย์สาธิต ธีรปญฺโญ) ได้ใช้เทคนิคพุทธวิธีใน
 การเข้าหากลุ่มเป้าหมาย โดยพูดให้ถูกกาล สถานที่ ด้วยคำพูดที่อ่อนหวาน เป็นสาระประโยชน์ ซึ่ง
 ตรงกับหลักธรรมของคณฺธี (สัปปริสสธรรม ๗) ข้อรู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล
 รู้จักชุมชน พร้อมด้วยเมตตาจิต นุมนวล โน้มน้าวชวนฟังและให้ความร่วมมือ ซึ่งตรงกับหลักเบญจ
 ธรรม คือมีเมตตา กรุณา ดังที่ พระอาจารย์สาธิต ธีรปญฺโญ ได้เข้าหาชาวบ้านซึ่งเป็นพ่อ แม่
 ผู้ปกครองและชาวบ้านทั่วไปในหมู่บ้านเพื่อขอความร่วมมือในการลด ละ เลิกอบายมุข ดังข้อความ “
 ขายเหล้ามันไม่ดี เลิกเถอะนะ ขอบิณฑบาต” ชาวบ้าน “ถ้าเลิกแล้ว จะให้ไปทำอะไรละ” ทำอย่างนั้น

ชี ทำอย่างนี้ชี เป็นอาชีพสุจริต ไม่ผิดศีลธรรม” จนในที่สุดชาวบ้านเลิกขายเหล้า ทั้งหมู่บ้านปลอดเหล้า ปลอดสิ่งเสพติด ทำให้ได้วิธีการจัดการ ได้หลักความคิด (องค์ความรู้ใหม่) ออกมาชุดหนึ่ง ได้แก่ “การแก้ไขปัญหามลพิษของเยาวชนของวัดสบเต็น” ได้ใช้ พุทธธรรมเชื่อมโยงกับพุทธวิธีในการแก้ไขปัญหามลพิษของพระพุทเจ้า คือหลัก ปธาน ๔ ได้แก่ ป้องกัน ปราบปราม รักษา เร่งสร้าง โดยใช้หลักเดียวกันนี้ ซึ่งไม่แตกต่างกันเลย แต่ในขณะที่ปฏิบัติได้เพิ่มหลักไตรสิกขา ปัจจย ภายนอก ปัจจยภายใน และหลักธรรมอื่นเสริม ทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่แบบสบเต็น (Sobtern Model)

ทำให้หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ ในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในทุกระดับและทุกภาคส่วน รวมทั้งประชาชนในหมู่บ้านบางส่วนที่ไม่ได้ค้าหรือเสพ แต่ได้รับผลกระทบจากปัญหาดังกล่าว ต่างก็ให้ความสำคัญในอันที่จะแก้ไขปัญหามาให้หมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านที่ปลอดจากยาเสพติดจึงทำให้หมู่บ้านสบเต็น ซึ่งในอดีตเคยเป็นหมู่บ้านพื้นที่สีแดงอันดับหนึ่งของอำเภอแม่เมาะ ด้านการแพร่ระบาดของยาเสพติด กลายมาเป็นหมู่บ้านต้นแบบ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ตลอดจนถึงเป็นสถานที่ศึกษาดูงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของบุคคลองค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ เมื่อตนเองได้รับความสำเร็จแล้วยังให้วิทยาทานและธรรมทานให้แก่บุคคลอื่นด้วยการเป็นหมู่บ้านชุมชนต้นแบบ กิจกรรมนี้เป็นคุณธรรมหัวใจเศรษฐกิจ (ทฤษฎีสามัคคี) ข้อกัลยาณมิตร ของชาวชุมชนสบเต็นทุก ๆ คน

ดังนั้น ที่สำคัญก็คือพระอาจารย์สาธิต ธีรปัญญา องค์ดำเนินการเคลื่อนไหว มีความรู้ความสามารถ มีความเห็นถูกต้อง (สัมมาทิฐิ) เข้าใจในเรื่องศีล สมาธิ ปัญญา ตามแนวทางพระพุทธศาสนาแล้วนำมาใช้ ตลอดถึงพระสงฆ์ คณะทำงาน มีจิตที่ตั้งมั่นเป็นกุศลและมีจิตอาสา

เพราะฉะนั้น งานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีกรอบ มีกระบวนการ โดยใช้กรอบของปธาน ๔ เป็นหลักว่าชุมชนบ้านสบเต็นได้ใช้พุทธวิธีจริงหรือไม่ ผู้วิจัยได้เข้าไปในชุมชน ด้านหนึ่งได้ตรวจสอบทฤษฎีที่ว่าด้วยพุทธวิธีจากพระไตรปิฎก อรรถกถา วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ขณะเดียวกันก็ได้ไปชุมชนบ้านสบเต็น เพื่อจะบอกว่าสิ่งเหล่านี้มีจริง ได้ศึกษาบริบทชุมชนบ้านสบเต็น ไปสังเกตการณ์และศึกษากระบวนการ วิธีการ แล้วแยกแยะข้อมูลเรื่องทฤษฎีว่าด้วยความรุนแรงของเยาวชนตามประเด็นในบ้านสบเต็นดังกล่าว พอได้รายละเอียดแล้วนำเครื่องมือเข้าไปทดลองพิสูจน์ในอดีตเมื่อยังไม่ได้นำกระบวนการพุทธวิธีที่พระอาจารย์สาธิต ธีรปัญญา นำมาใช้ คนในหมู่บ้านสบเต็นมีพฤติกรรม ผลิตเหล้า ขายเหล้า ต้มเหล้า เคยทะเลาะวิวาท ผิดศีล ตลอดถึงยาเสพติดและปัญหามลพิษด้านต่าง ๆ มากมาย ผลสัมฤทธิ์หลังจากผ่านกระบวนการตามพุทธวิธีแล้ว ปรากฏว่าเยาวชนดี พ่อแม่ดี ผู้ปกครองดี ชุมชนดี โรงเรียนดี ซึ่งจากตัวชี้วัดว่ามีคนทะเลาะวิวาทน้อยมากหรือแทบไม่มีเลย ลักทรัพย์น้อยมากหรือแทบไม่มีเลย มีการล่องละเมิดทางเพศน้อยมากหรือแทบไม่มีเลย เสพยาเสพติดน้อยมากหรือแทบไม่มีเลย กลายเป็นหมู่บ้านปลอดยาเสพติด เล่นการพนัน น้อยมาก

หรือแทบไม่มีเลย อาชญากรรม น้อยมากหรือแทบไม่มีเลย อันนี้เป็นตัวชี้วัดแต่ไม่ใช่คำตอบการวิจัย คำตอบตัวชี้วัดเหล่านี้ กระบวนการเหล่านี้บรรลุผลสำเร็จได้ ก็เพราะว่าทางวัดสบเต็นสามารถใช้หลัก พุทธวิธีในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงของเยาวชน ก็คือทางวัดสบเต็น มีการป้องกัน มีการปราบปราม มีการรักษา และมีการเร่งสร้าง มาส่งเสริมสนับสนุน พุทธวิธีก็บอกไว้ว่าหลักนี้ใช้ได้ ซึ่ง พุทธวิธีเป็นวิธีการ แต่บนฐานคิดจริง ๆ ที่ผู้วิจัยอ้างไว้แต่แรก เป็นเรื่องของศีล สมาธิ และปัญญา ท้ายที่สุดก็คือหลักไตรสิกขา

เห็นได้ว่าการประพฤติปฏิบัติตนของเยาวชน ตลอดถึงชาวบ้านสบเต็นดี หลักปฏิบัติ เหล่านี้จริง ๆ แล้วก็อยู่ในหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า แต่ที่เยาวชน ตลอดถึงชาวบ้านสบเต็น นำมาใช้มันเพียงไม่ได้เรียกว่าเป็นพุทธวิธี ไม่ได้เรียกเป็นตัวศีล แต่ในความเข้าใจของพวกเขาเหล่านั้น ก็เป็นหลักปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

ดังที่กล่าวมานี้คือหลักแนวคิด ในทางปฏิบัติไปดูที่วัดสบเต็นก็จะพบว่าได้ใช้ รูปแบบอย่างนี้แก้ไขปัญหาความรุนแรงของเยาวชนและประสบผลสำเร็จ ในความรุนแรงทางสังคมที่เกิดขึ้นในหมู่เยาวชน พุทธวิธีสามารถนำมาแก้ไขปัญหาความรุนแรงของเยาวชนได้จริง และ พุทธวิธีดังกล่าวสามารถพิสูจน์ได้โดยพื้นที่วัดสบเต็น ตำบลสบป่าด อำเภอมะเมาะ จังหวัดลำปาง ที่ พระอาจารย์สาธิต อธิปญโญ พร้อมคณะ ดังรายละเอียดที่ได้นำเสนอแล้ว